

safejournalists.net

Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana

Narativni izvještaj Crna Gora 2022.

SADRŽAJ

PRAVNO I ORGANIZACIONO OKRUŽENJE

8

PREVENCIJA

18

PROCES

25

STVARNA BEZBJEDNOST

31

Uvod

Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana (WB-JSI) je istraživački utemeljen alat dizajniran sa ciljem da izmjeri i prati promjene u odgovarajućem društvenom i političkom okruženju zemalja Zapadnog Balkana, koje imaju direktan i indirektan uticaj na bezbjednost novinara i medijskih aktera prilikom obavljanja svog posla. Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana se primarno oslanja na istraživačke dokaze koji su prikupljeni i analizirani od strane partnera u platformi [SafeJournalists.net](https://www.safejournalists.net) u skladu sa rigoroznom istraživačkom procedurom. Prikupljeni podaci o različitim dimenzijama kompleksnog koncepta "bezbjednosti novinara" kvantifikovani su i grupisani u kompozitni indikator Indeks bezbjednosti novinara, kako bi se pratile promjene u sedam država Zapadnog Balkana tokom vremena. Na osnovu istraživačkog materijala, devet članova Savjetodavnog odbora iz svake od zemalja¹ procjenjuje situaciju i dodjeljuje bodove za svaki od 19 indikatora u okviru sljedećih dimenzija:

- (1) **Pravno i organizaciono okruženje** – postojanje i primjena zakonskih garancija relevantnih za bezbjednost novinara;
- (2) **Prevenција** – postojanje i primjena različitih preventivnih mjera koje imaju direktan uticaj na zaštitu i bezbjednost novinara;
- (3) **Proces** – postupanje državnih institucija i javnih zvaničnika prema novinarima i efikasnost krivičnog i građanskopravnog sistema koji se odnose na istrage prijetnji i nasilja nad novinarima;
- (4) **Stvarna bezbjednost** – incidenti i slučajevi raznih oblika prijetnji i djela nasilja nad novinarima i medijima.

WB-JSI su zajednički razvili istraživači iz Instituta RESIS² iz Skoplja i partneri sa platforme Safejournalists: Nezavisno udruženje novinara Srbije, Udruženje/Udruga BH novinari, Sindikat medija Crne Gore, Udruženje novinara Makedonije, Udruženje novinara Kosova, Hrvatsko novinarsko društvo

¹ U Crnoj Gori Savjetodavni panel činili su: Radomir Kračković, Milena Bujanja Obradović, Dražen Đurašković, Jovana Davidović, Milorad Marković, Goran Đurović, Vladan Mićunović, Bojana Milićević, Željka Vučinić..

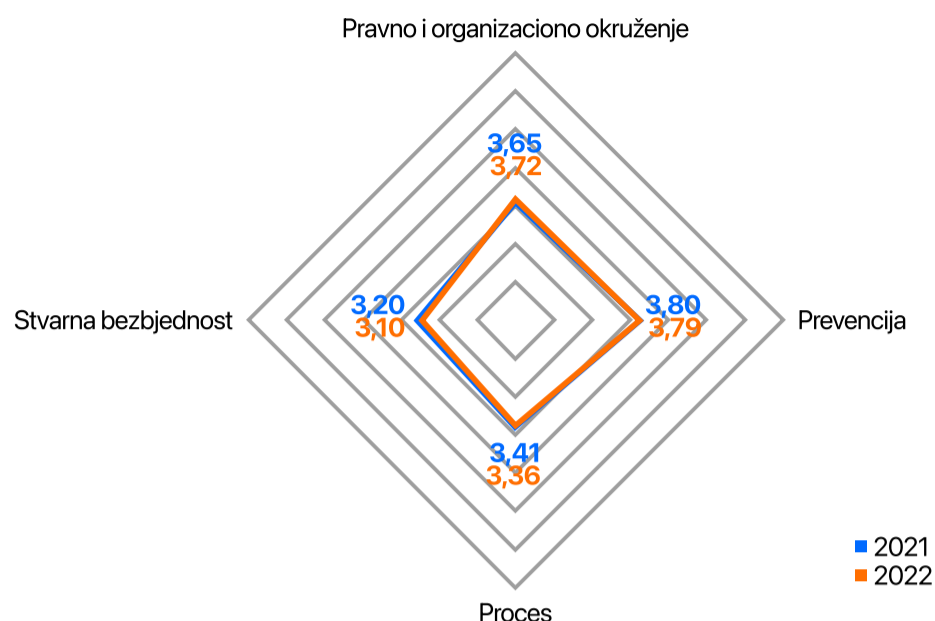
² Istraživači Instituta RESIS (www.resis.mk), Snežana Trpevska, Igor Micevski i Ljubinka Popovska Toševa razvili su konceptualni okvir za Indeks i model njegovog agregiranja, ponderisanja i izračunavanja.

i nezavisna istraživačica iz Albanije³. Kao takav, Indeks je rezultat zajedničkog napora Platforme Safejournalists.net i pokriva sva specifična pitanja koja su lokalni partneri identifikovali kao relevantna za njihovu zemlju.

Prva (pilot) godina za razvoj konceptualnog okvira i metodologije za dodjelu ocjena, agregiranje i računanje Indeksa bila je 2020. Ovaj izvještaj se odnosi na situaciju u Crnoj Gori u 2022. godini i predstavlja poboljšanja ili pogoršanja situacije u četiri dimenzije, uzimajući u obzir procjenu iz 2020. godine kao referentnu. Više detalja o teoretskom okviru i postupku izrade i proračuna Indeksa bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana i svih izvještaja zemalja možete pronaći na: <https://safejournalists.net/safety-index/>.

³ Blerjana Bino angažovana je kao nezavisna istraživačica iz Albanije za Safejournalists.net platformu.

INDEKS BEZBJEDNOSTI NOVINARA

	2021	2022		Glavne nove promjene u svakoj dimenziji
1. Pravno i organizaciono okruženje	3,65	3,72	↑	SLAPP tužbe još nisu postale mehanizam zastrašivanja novinara i medija i nije bilo značajnijih tužbi tokom 2022. godine. Materijalni položaj zaposlenih u medijima je malo popravljen zbog povećanja zarada na nivou države, a i dalje ima slučajeva pritiska na sindikalno aktivne pojedince. Od novinara nije traženo da otkriju izvor informacija.
2. Prevenција	3,80	3,79	↓	Broj napada je drastično povećan. Novinarke svjedoče o drugačijem tretmanju u odnosu na muške kolege. I tokom 2022. godine bile su izložene većim pritiscima i učestaliji su bili napadi, prijetnje i pritisci na njih, a dvije novinarke imaju stalnu policijsku pratnju. U redakcijama se ne vrši procjena rizika prije slanja ekipa na teren.
3. Proces	3,41	3,36	↓	Kapaciteti Komisije za istragu napada na novinare su unaprijeđeni i oni redovno objavljuju izvještaje. Iako se broj slučajeva online uznemiravanja povećava iz godine u godinu, zakoni ne prepoznaju i ne kvalifikuju krivična djela koja se dese u online sferi.
4. Stvarna bezbjednost	3,20	3,10	↓	Više od polovine slučajeva zastrašivanja i prijetni se desila u online sferi. Povećao se i broj fizičkih napada, a zabilježene su i dvije prijetnje smrću. Smanjen je broj ugrožavanja bezbjednosti medijskih organizacija i institucija.
Indeks bezbjednosti novinara	3,40	3,35	↓	

— REZIME

I. PRAVNO I ORGANIZACIONO OKRUŽENJE

- Svake godine se pokreće na desetine postupaka za nadoknadu štete zbog klevete i uvrede, ali je sudska praksa pokazala da dosuđene kazne nijesu ekstremne i da su novčane kazne višestruko manje od traženih iznosa. Nije bilo ozbiljnijih slučajeva koji su pokrenuti tokom 2022, kao ni slučajeva u kojima su od medija traženi ekstremno veliki tužbeni zahtjevi.
- U 2022. godini u javnost nijesu dospjeli slučajevi u kojima je od novinara traženo da otkriju izvore informacija. Važećim Zakonom o medijima definisana je zaštita povjerljivosti novinarskih izvora, a civilni sektor je u više navrata ukazivao na potrebu preciziranja tih normi. Izmjena tog Zakona je u toku.
- Zvaničnici i državni organi nijesu koristili arbitrarno zakone u cilju onemogućavanja novinara u svom

poslu. Međutim, istovremeno su pojedini mediji javno kritikovani sa najvećih državnih adresa zbog neslaganja sa njihovom uređivačkom politikom. SLAPP tužbe još nijesu mehanizam zastrašivanja novinara u Crnoj Gori.

- Novinari u principu slobodno mogu izvještavati sa događaja jer im nije uvijek neophodna akreditacija, ali je ometanje njihovog izvještavanja postalo učestalo. Iako nije bilo registrovanih pritisaka na predstavnike sindikalnih organizacija i udruženja, novinari svjedoče o antisindikalnom djelovanju u pojedinim medijima.
- Socio-ekonomski položaj medijskih radnika u Crnoj Gori doživio je skroman napredak, zahvaljujući povećanju zarada tokom 2022. godine. Još uvijek nije usvojen novi Granski kolektivni ugovor kojim bi se unaprijedio položaj zaposlenih u medijima jer poslodavci ne žele da prihvate predloge sindikata.

II. PREVENCIJA

- Stanje u pogledu zaštite novinara i drugih medijskih radnika nije se mijenjalo prethodne godine. I dalje nije uspostavljeno posebno odjeljenje koje će se isključivo baviti napadima na novinare i imovinu medija. Poslednje dvije godine drastično je povećan broj napada. Takođe, još uvijek nijesu uspostavljeni ni posebni mehanizmi za zaštitu novinara od govora mržnje ili ozbiljnih prijetnji po život.
- Izmjene Krivičnog zakonika unaprijedile su preventivnu zaštitu novinara i drugih medijskih radnika u Crnoj Gori u pogledu ugrožavanja njihove bezbjednosti. Međutim, unutar samih redakcija ne radi se preventivno i ne vrše se procjene rizika prije slanja ekipa na teren, posebno uoči visokorizičnih događaja. Dvije novinarke još uvijek imaju cjelodnevnu policijsku zaštitu.
- Nastavljen je trend povećanog broja prijetnji i uznemiravanja novinarki u Crnoj Gori. Nije bilo prijavljenih slučajeva diskriminacije novinarki zasnovanih na rodu, ali novinarke svjedoče o drugačijem odnosu poslodavaca prema njima u odnosu na muške kolege.
- U odnosu na prethodnu godinu došlo je do pogoršanja u ovoj oblasti. Deklarativne osude nakon napada ili prijetnji novinarima uspostavljene su kao praksa, iako još uvijek nema stvarnih pomaka kada je u pitanju odnos predstavnika političkih partija ili javnih zvaničnika prema medijima.
- Tokom prethodnih godina povećao se broj slučajeva koji su istraženi i riješeni u kratkom roku. Nije poznato da li postoje i posebni mehanizmi, poput vodiča ili priručnika, kojima bi se policijski službenici dodatno senzibilisali za pitanja bezbjednosti novinara, kao ni koliko je policijskih službenika do sada prošlo neki vid obuke.

III. PROCES

- Situacija u ovoj oblasti nije se mijenjala u odnosu na 2021. godinu. Kapaciteti Komisije za istrage napada na novinare unaprijedni su tokom te godine, a to tijelo redovno objavljuje izvještaje o radu. Nijesu uspostavljene izmjene unutar Uprave policije kojima bi se formiralo posebno odjeljenje nadležno za ugrožavanje sigurnosti zaposlenih u medijima.
- Efikasnost istraga napada na novinare i imovinu medija i dalje predstavlja veliki problem, obzirom da su istrage ozbiljnijih slučajeva dugotrajne, spore i da ti slučajevi ostaju neriješeni. Dosadašnja praksa pokazala je da državni organi u pojedinim slučajevima kasne sa sprovođenjem neophodnih radnji u propisanom roku, ali da čak i kada se svi rokovi ispoštuju, to i dalje ne garantuje efikasnost istrage.
- Iako se broj slučajeva online uznemiravanja povećava iz godine u godinu, zakoni ne prepoznaju i ne kvalifikuju krivična djela koja se dese u online sferi. Međutim, u većini registrovanih slučajeva predstavnici Uprave policije otkrili su počinioc u relativno kratkom roku.
- Transparentnost sudskih postupaka i otvorenost sudova prema medijima i novinarima nije se mijenjala tokom prethodne godine. Sudovi su uglavnom otvoreni za medije, a stranke u postupku mogu se informisati direktno ili putem advokata. Pravosnažne presude dostupne su online na veb sajtu sudova.
- Prikupljanje i obrada statističkih podataka o medijskom sektoru jako je loše uređena u državnim organima a ti podaci često se jedino mogu dobiti na zahtjev. Osim činjenice da se ne vrši nikakva obrada podataka ili stratifikacija po na primjer tipu medija, polu, gradovima, dešavaju se situacije u kojima podaci ne oslikavaju realno stanje u praksi.

IV. BEZBJEDNOST

- Iz godine u godinu obaraju se rekordi kada je u pitanju broj nefizičkih prijetnji i uznemiravanja novinara i drugih medijskih radnika. Tako je samo tokom 2022. godine registrovano čak 15 takvih slučajeva, među kojima su se posebno isticali slučajevi online prijetnji i uznemiravanja. Čak 8 od 15 slučajeva iz ove kategorije počinjeno je u online sferi.
- Prijetnje po život i fizičku sigurnost novinara registrovane su u dva prijavljena slučaja, koji su počinjeni online. Ta činjenica zabrinjava imajući u vidu da se za online uznemiravanje uglavnom ne znaju počinioci i da postoji dodatan strah i neizvjesnost da li će se te prijetnje obistinirati.

- Tokom 2022. godine uvećao se broj fizičkih napada na novinare. Tip napada i njihova ozbiljnost sve više izazivaju efekat zastrašivanja, a primjetno je da se povećava broj medija i novinara koji su žrtve ovakvog zastrašivanja.
- Smanjen je broj ugrožavanja bezbjednosti medijskih organizacija i institucija. Najveći broj prijetnji i napada na medijske institucije i organizacije odnosio se na napade na Gradsku televiziju.

Pravno i organizaciono okruženje

3,72

Zakonske odredbe o kleveti i njihova primjena nemaju odvratajući efekt na novinare i medije

3,55

Povjerljivost novinarskih izvora zajamčena je zakonom i vlasti je poštuju

4,19

Drugi zakoni se primjenjuju objektivno i dozvoljavaju novinarima i drugim medijskim radnicima da slobodno i sigurno rade

3,25

Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, da se učlanjuju i da učestvuju u radu novinskih udruženja

4,21

Radni status novinara na radnom mjestu je stabilan i zaštićen

3,40

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Prema zakonu i u praksi, ne postoji apsolutno nikakva zaštita radnog mjesta novinara, njihovih izvora i njihovih organizacija, čime se stvara izuzetno zastrašujući efekt.

Prema zakonu i u praksi, postoji najveći stepen zaštite radnog mjesta novinara, njihovih izvora i organizacija

Zakonske odredbe koje se odnose na klevetu i njihova primjena ne izazivaju efekat zastrašivanja kod novinara i medija

Final Score for 2021: 3,55 / Final Score for 2022: 3,55

Nije bilo promjena kada je u pitanju zaštita novinara zbog tužbi za klevetu ili uvredu. Svake godine se pokreće na desetine postupaka za nadoknadu štete zbog klevete i uvrede, ali je sudska praksa pokazala da dosuđene kazne nijesu ekstremne i da su novčane kazne višestruko manje od traženih iznosa. Nije bilo ozbiljnijih slučajeva koji su pokrenuti tokom 2022, kao ni slučajeva u kojima su od medija traženi ekstremno veliki tužbeni zahtjevi.

Dekriminalizacija klevete uspostavljena je prije više od deceniju (2011. godine), a naknada štete zbog povrede prava ličnosti, odnosno zbog klevete i uvrede, moguća je na osnovu Zakona o obligacionim odnosima. Zakonom su predviđeni i dalje neki oblici krivičnih djela, kojima se inkriminiše iznošenje ili pronošanje informacija iz ličnog ili porodičnog života. Međutim, zakon predviđa i izuzetke za novinarski posao, pa su u praksi rijetke takve optužbe.

Zakonske odredbe kojima se predviđa mogućnost kazni zbog povrede prava ličnosti nijesu previše stroge i ne nude posebnu zaštitu za javne zvaničnike.

Dosadašnje istraživanje sudske prakse i pravosnažnih presuda koje se odnose na nadoknadu štete za povredu prava ličnosti u medijima, pokazuju da su sudije uglavnom senzibilisane za rad novinara i medija, te da ne propisuju kazne koje su obeshrabrujuće. Takođe, analiza je pokazala da su dosuđene novčane kazne višestruko niže od traženih iznosa.

Poslednji podaci o aktivnim slučajevima odnose se na 2021. godinu, kada su 54 slučaja povrede prava ličnosti, u kojima su tuženi mediji ili novinari bila aktivna. U tim slučajevima tužbeni zahtjevi su iznosili ukupno gotovo 310 hiljada eura. Nažalost, istraživanja pokazuju da su novinari i mediji ti koji najčešće tuže konkurenciju po ovom osnovu. Nije bilo presuda koje su nesrazmjerne i na štetu tuženih novinara.

— INDIKATOR 1.1

Tokom 2022. godine nije bilo presuda u kojima su tužioci bili uticajni političari, ali je i ranija praksa pokazala da taj status ne garantuje i da će presuda biti osuđujuća za medija/novinare. Domaće zakonodavstvo ne predviđa posebna proceduralna prava javnih zvaničnika, u odnosu na sve ostale građane.

Iz godine u godinu novinari tvrde da ulažu posebnu pažnju kako bi izbjegli tužbe zbog povrede prava ličnosti. Međutim, oni istovremeno smatraju da tužbe zbog povrede časti i ugleda ne utiču obeshrabrujuće na njih.

Tokom analizirane godine nijesu nametane posebne kazne koje bi mogle izazvati efekat obeshrabrenja u medijskoj zajednici, a nijesu registrovani ni slučajevi u kojima su novinari bili obeshrabreni da istražuju i kritički pišu zbog ovog zakona.

Analiza pravosnažnih sudskih presuda pokazala je da su dosuđene kazne višestruko manje od traženih iznosa, te samim tim kazne ne utiču obeshrabrujuće na novinare. Ipak, činjenica da su tužbeni zahtjevi ponekad jako visoki može uticati na rad novinara. Posebno imajući u vidu činjenicu da su takve zahtjeve imali najčešće javni zvaničnici. Obeshrabrujući efekat ima i prosječno trajanje postupaka, koje je uglavnom između 2 i 3 godine.

Povjerljivost novinarskih izvora novinara zagarantovana je zakonodavstvom i vlasti to poštuju

Final Score for 2021: 4,03 / Final Score for 2022: 4,19

U 2022. godini u javnost nijesu dospjeli slučajevi u kojima je od novinara traženo da otkriju izvore informacija. Važećim Zakonom o medijima definisana je zaštita povjerljivosti novinarskih izvora, a civilni sektor je u više navrata ukazivao na potrebu preciziranja tih normi. Izmjena tog Zakona je u toku.

Do kraja 2022. godine nije usvojen novi tekst Zakona o medijima, ali je radna grupa tokom cijele godine radila na izmjenama tog dokumenta. Važećim zakonom garantovana je povjerljivost izvora, ali je to pravo ograničeno obavezom da novinar otkrije izvor informacija kada državni tužilac to traži u cilju zaštite interesa nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta i zaštite zdravlja. Iako je bilo izuzetaka, ovo pravo se u praksi uglavnom poštuje.

Nije bilo novih slučajeva u kojima su nadležne vlasti od novinara tražile da otkrije izvor informacija. Posljednji takav slučaj desio se u 2021. godini, kada je od novinara lista „Pobjeda“ Nenada Zečevića traženo da otkrije izvor informacija. Nije poznat epilog tog slučaja.

Nije bilo slučajeva u kojima su državni organi zahtijevali od novinara da predaju kompjuter ili mobilni telefon i na taj način potencijalno kompromituju izvore informacija.

Od usvajanja ovog zakona u 2020. godini medijska zajednica ukazuje na efekte obeshrabrivanja koji on ima, posebno na slobodu novinara da stupaju u kontakt sa izvorima informacija. Slučaj novinara Jova Martinovića, koji je završio u zatvoru zbog kontakta sa izvorom informacija, ukazivao je na nerazumijevanje prirode novinarskog posla od strane pravosudnih organa. Međutim, Apelacioni sud Crne Gore je oslobodio novinara Jova Martinovića optužbi za šverc droge, nakon sedam godina sudskog procesa koji je vođen protiv njega.

Ostali zakoni se primjenjuju objektivno i omogućavaju novinarima i ostalim medijskim akterima da rade slobodno i sigurno

Final Score for 2021: 3,12 / Final Score for 2022: 3,25

Stanje u ovoj oblasti ostalo je djelimično unaprijeđeno tokom 2022. godine u odnosu na prethodnu. Zvaničnici i državni organi nijesu koristili arbitrarno zakone u cilju onemogućavanja novinara u svom poslu. Međutim, istovremeno su pojedini mediji javno kritikovani sa najvećih državnih adresa zbog neslaganja sa njihovom uređivačkom politikom. I dalje ostaje isti problem što državni organi nemaju dovoljno volje ili znanja/mehanizama da novinarima osiguraju bezbjedno okruženje za rad. SLAPP tužbe i dalje nijesu mehanizam zastrašivanja novinara u Crnoj Gori.

Za razliku od prethodnih godina, tokom 2022. godine nije bilo slučajeva u kojima su se drugi zakoni koristili arbitrarno ili diskriminatorno prema novinarima i medijima. Ipak nastavljena je praksa da se sa najvećih državnih adresa dobijaju kritike na račun rada pojedinih medija i novinara koji su zapošljeni u njima. U tome je svakako prednjačio premijer Dritan Abazović koji je kritikovao rad Lokalnog javnog emitera – Gradske TV.

Nije bilo slučajeva ućutkivanja novinara na osnovu zakonskih odredbi koje se odnose na širenje dezinformacija, straha, panike itd. Poslednji ovakvi primjeri datiraju iz 2020. godine, a u tim slučajevima novinari su oslobođeni optužbi.

SLAPP tužbe nijesu poznate ni u crnogorskom medijskom zakonodavstvu, niti ih zaposleni u medijima prepoznaju kao prijetnju. Međutim, već godinama unazad je registrovan trend pokretanja tužbi protiv novinara zbog nadoknade štete za povredu prava ličnosti (kleveta i uvreda) sa ciljem zastrašivanja novinara i medija. Ipak, istraživanja Sindikata medija Crne Gore pokazala su da sudovi imaju značajnu ulogu u smanjenju uticaja SLAPP tužbi, obzirom da u pravosnažno okončanim postupcima dosuđeni iznosi budu višestruko niži od tužbenih zahtjeva. Najpoznatiji takav slučaj jeste tužba bivšeg predsjednika države Mila Đukanovića, koji je od medija i od sagovornika tražio po 50.000 eura, zbog povrede prava ličnosti. Nije bilo novih slučajeva u kojima su moćnici pokretali višestruke tužbe protiv novinara zbog

— INDIKATOR 1.3

navodne klevete, a sve u cilju sprečavanja novinara da istražuju i izvještavaju o koruptivnim i nelegalnim praksama.

Prava novinara i njihova bezbjednost značajno su ugrožena tokom izvještavanja sa protesta i velikih okupljanja. Zapravo, svaka politička i društvena nestabilnost čini novinare i druge medijske radnike osjetljivijim i podložnijim napadima. To je pokazalo i praćenje napada na novinare posljednje tri godine, kada je drastično povećan broj napada.

Novinari su slobodni da se bave svojom profesijom i da osnivaju, da se učlanjuju i da učestvuju u radu novinarskih udruženja

Final Score for 2021: 4,21 / Final Score for 2022: 4,21

Licenciranje novinara i dalje nije realnost u Crnoj Gori, ali sve češće ta ideja provijava u diskusijama. Novinari u principu slobodno mogu izvještavati sa događaja jer im nije uvijek neophodna akreditacija, ali je ometanje njihovog izvještavanja postalo učestalo. Iako nije bilo registrovanih pritisaka na predstavnike sindikalnih organizacija i udruženja, novinari svjedoče o antisindikalnom djelovanju u pojedinim medijima.

Zvanično, novinari ne treba da budu licencirani da bi mogli da obavljaju svoj posao. Ipak, u više navrata je tokom prethodne dvije godine govoreno o toj ideji, koju su predlagali predstavnici medijskih organizacija i državnih organa.

U javnost nijesu dospjeli slučajevi u kojima je novinarima onemogućeno da izvještavaju sa nekih događaja, ako nemaju akreditaciju. Ometanje novinara prilikom izvještavanja nastavilo se i 2022. godine, kao i kritikovanje novinara na konferencijama za medije zbog uređivačke politike medija u kojima rade.

Nijesu poznati slučajevi u kojima su novinari imali poteškoće prilikom legitimisanja u sudskim postupcima pred relevantnim organima. Nijesu traženi posebni dokazi u cilju legitimisanja novinara.

Poslednje istraživanje Sindikata medija pokazalo je da iako su novinari uglavnom slobodni da se udružuju u sindikate, i dalje ima primjera antisindikalnog djelovanja. I dok je oko 88% ispitanika kazalo da su slobodni da se učlane u sindikate, devet odsto ispitanika nije sigurno da li to smije da uradi, a oko 4% njihovih kolega tvrdi da ne smije da se sindikalno udruži.

Međutim, nijesu zabilježeni pritisci niti na udruženja i sindikate, niti na pojedine članove udruženja i zvanično nijesu registrovani takvi slučajevi.

— INDIKATOR 1.4

Nije bilo pritisaka na novinare za učlanjenje u organizacije koje su osnovali zvaničnici, vlasnici medija ili drugi uticajni ljudi.

Nijesu uspostavljene paralelne medijske organizacije koje podržava vlada ili moćnici. Nasuprot tome i dalje djeluju pojedine organizacije koje se po velom borbe za slobodu medija bore za interese poslodavaca.

Posao novinara je stabilan i zaštićeni su na radnom mjestu

Final Score for 2021: 3,35 / Final Score for 2022: 3,40

Socio-ekonomski položaj medijskih radnika u Crnoj Gori doživio je skroman napredak, zahvaljujući povećanju zarada tokom 2022. godine. Ipak, i dalje su aktuelni brojni problemi koji opterećuju zaposlene u medijima godinama unazad: neplaćeni prekovremeni rad, preopterećenost, nedostatak usavršavanja i nesigurna radna mjesta. Još uvijek nije usvojen novi Granski kolektivni ugovor kojim bi se unaprijedio položaj zaposlenih u medijima jer poslodavci ne žele da prihvate predloge sindikata.

Tokom 2022. godine došlo je do nekih promjena na bolje u socio-ekonomskom položaju novinara i drugih medijskih radnika. Program „Evropa sad“, odnosno Nova poreska politika uvećao je zarade u cijeloj državi pa su samim tim i zarade medijskih radnika povećane. Međutim, istraživanja Sindikata medija Crne Gore pokazuju, da bez obzira na to uvećanje, zarade zaposlenima u medijima nalaze se između minimalne i prosječne zarade na nivou države. Podatke o broju zaposlenih, tipovima ugovora i broju honorarnih saradnika u medijima nije moguće dobiti, već se rade procjene na osnovu dostupnih podataka. Podaci pokazuju da svaki četvrti novinar prima platu koja se nalazi na nivou ili ispod minimalne u državi (450 eura). Prema trenutnim podacima, na malom tržištu funkcioniše 222 medija u kojima radi nešto manje od 2000 zaposlenih.

Iako se u prethodne dvije godine zatvorio jedan broj medija, i dalje se gotovo svakodnevno otvaraju novi, posebno portali. Uslovi u medijima ostaju jednako loši: novinari i dalje često rade prekovremeno a većina nije plaćena za to, a u nekim lokalnim medijima duguju se od dvije do desetak plata, iz ranijih godina. Novinari nemaju mogućnost da se usavršavaju, preopterećeni su i često su prinuđeni da osim novinarstva rade druge plaćene poslove. Posebno loši uslovi rada postoje u online medijima i lokalnim javnim emiterima.

Sve više žena radi u medijima i nalazi se na uredničkim pozicijama, ali i dalje su žene najčešće te koje svakodnevno izvještavaju sa terena. Nažalost, ne postoji neka značajna razlika u položaju muškaraca i žena, koji je jednako loš, ali su žene dodatno izložene teškoćama prilikom uspostavljanja ravnoteže između posla i porodičnog života.

— INDIKATOR 1.5

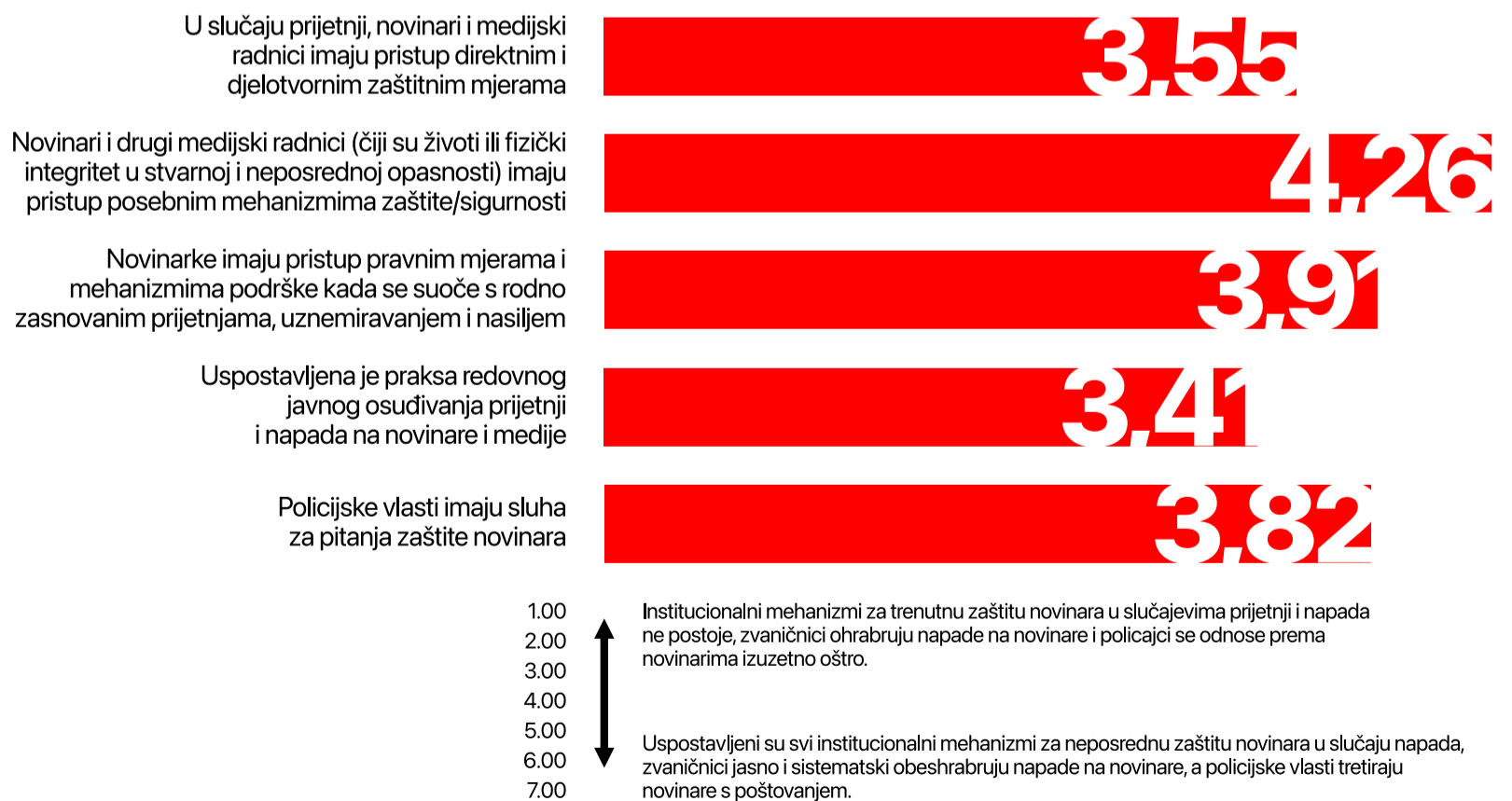
Zahvaljujući nesigurnosti koja je uslijedila nakon pojave pandemije Covid 19, povećao se broj frilens novinara, a za očekivati je da će taj broj rasti i u narednim godinama. Osim standardnih loših uslova za rad u medijima, frilenseri su prinuđeni i da se više trude da dođu do posla, da rade istovremeno za više medija, a imaju problem i što teže dolaze do informacija. Ono što je takođe problem jeste i ugrožena bezbjednost ovih novinara. Teško je pratiti promjene u ovom sektoru, posebno imajući u vidu činjenicu da se ne zna o kolikom broju frilensera je riječ.

Iako je Crna Gora regionalno pozitivan primjer kada je sindikalno udruživanje u medijima u pitanju, i dalje postoje problemi. Naime, više od polovine medijskih radnika u Crnoj Gori, uključujući i Javni servis ali i neke od najvećih privatnih medija, sindikalno su organizovani i učlanjeni u Sindikat medija Crne Gore. Međutim, i dalje postoje primjeri antisindikalnog djelovanja pa zaposleni u medijima prijavljuju slučajeve u kojima je zabranjeno učlanjivanje u sindikate. Poseban problem predstavlja loš socijalni dijalog sa predstavnicima poslodavaca jer ne može da se dođe do dogovora o novom Granskom kolektivnom ugovoru pošto je prethodni prestao da važi prije 3 godine. Novinari i drugi medijski radnici nemaju pristup besplatnoj pravnoj pomoći od strane poslodavca, najčešće im to nude udruženja ili sindikati.

Prevenција

3,79

Novinari i medijski akteri imaju pristup neposrednim i efikasnim zaštitnim mjerama kada im se prijeti

Final Score for 2021: 3,55 / Final Score for 2022: 3,55

Stanje u pogledu zaštite novinara i drugih medijskih radnika nije se mijenjalo prethodne godine. I dalje nije uspostavljeno posebno odjeljenje koje će se isključivo baviti napadima na novinare i imovinu medija. Poslednje dvije godine drastično je povećan broj napada. Takođe, još uvijek nijesu uspostavljeni ni posebni mehanizmi za zaštitu novinara od govora mržnje ili ozbiljnih prijetnji po život..

Državne institucije nijesu uspostavile posebne ni efikasne mehanizme za prijave slučajeva napada i prijetnji ili govora mržnje. Trenutno, žrtve napada i prijetnji prijave mogu podnijeti Upravi policije u redovnoj procedure koja važi i za ostale građane. Govor mržnje sve se češće javlja u javnoj sferi, a obzirom da prijeti da postane još veći problem neophodno je da država uspostavi posebne mehanizme za zaštitu.

Tokom 2022. godine registrovano je 28 napada i prijetnji po novinare i medije u Crnoj Gori, dok je Uprava policije registrovala 21 slučaj. To govori o činjenici da četvrtina slučajeva koji se dese ne budu prijavljeni zvaničnim organima. Uglavnom se svi lakši slučajevi iz prethodnih godina rješavaju u jako kratkom roku, a među presudama bilo je i kazni zatvorom.

Poslednjih godina iskustva novinara i predstavnika medija koji su žrtve napada i prijetnji jesu pozitivna u pogledu odnosa policijskih službenika koji su zaduženi za istrage. Nijesu prijavljeni slučajevi u kojima relevantni državni organi nijesu prihvatili prijavu nekog slučaja. Ipak, i dalje postoji trend da se slučajevi napada na novinare tretiraju češće kao prekršaji, nego kao konkretna krivična djela.

Novinari i drugi medijski akteri (čiji su životi ili fizički integritet u stvarnom i neposrednom riziku) imaju pristup posebnim mehanizmima zaštite/sigurnosti

Final Score for 2021: 4,26 / Final Score for 2022: 4,26

Izmjene Krivičnog zakonika unaprijedile su preventivnu zaštitu novinara i drugih medijskih radnika u Crnoj Gori u pogledu ugrožavanja njihove bezbjednosti. Međutim, unutar samih redakcija ne radi se preventivno i ne vrše se procjene rizika prije slanja ekipa na teren, posebno uoči visokorizičnih događaja. Dvije novinarkе i drugu godinu za redom imaju kontinuiranu policijsku zaštitu.

U slučajevima ozbiljnih prijetnji po život i fizičku bezbjednost Trenutna zakonska rješenja nude mogućnost pružanja kontinuirane policijske zaštite u slučajevima gdje postoji ozbiljna prijetnja po život ili fizičku bezbjednost novinara. Preduslov za obezbjeđivanje policijske zaštite jeste negativna procjena bezbjednosti. Već nekoliko godina dvije novinarkе imaju kontinuiranu policijsku pratnju, jer su ranije bile žrtve ozbiljnih napada i prijetnji zbog istragama korupcije i kriminala na visokom nivou.

Izmjene Krivičnog zakonika, koje su stupile na snagu početkom 2022. godine omogućavaju preventivnu zaštitu medijskih radnika u Crnoj Gori. Naime, izmijenjeni Krivični zakonik nudi dodatnu zaštitu sa pet izmijenjenih krivičnih djela kojima se propisuju strože kazne za počinioce napada na novinare. Već nekoliko slučajeva kvalifikovano je po tim novim članovima KZ. I dalje se ne sprovode procjene rizika za novinare unutar njihovih redakcija, posebno prilikom slanja ekipa na visokorizične događaje.

Posebne servise podrške za medijske radnike koji su izloženi napadima i prijetnjama nude uglavnom organizacije civilnog društva. I Sindikat medija nudi besplatnu pravnu pomoć a nekoliko organizacija nudi i besplatnu psihološku pomoć žrtvama napada.

Novinarke imaju pristup pravnim mjerama i mehanizmima podrške kada se suočavaju sa rodno zasnovanim prijetnjama, uznemiravanjem i nasiljem

Final Score for 2021: 3,91 / Final Score for 2022: 3,91

Nastavljen je trend povećanog broja prijetnji i uznemiravanja na novinarke u Crnoj Gori. Istanbulska konvencija relativno je rano ratifikovana u Crnoj Gori, ali je neophodno jače raditi na što boljoj praktičnoj primjeni njenih odredbi. Nije bilo prijavljenih slučajeva diskriminacije novinarki zasnovanih na rodu, ali novinarke svjedoče o drugačijem odnosu poslodavaca prema njima u odnosu na muške kolege.

Iako se već gotovo deceniju primjenjuje u Crnoj Gori, Istanbulska konvencija nije još zaživjela u punom kapacitetu. Novinarke mogu da se oslone na mjere zaštite koje su na raspolaganju i drugim ženama, poput besplatne pravne pomoći ili zaštite od diskriminacije i rodno zasnovanog nasilja.

U toku su izmjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći kojim se definiše da pravo na besplatnu pravnu pomoć mogu koristiti žrtve krivičnog djela nasilje u porodici, porodičnoj zajednici i žrtve trgovine ljudima, bez obzira da li je riječ o ženama ili muškarcima.

Žrtve rodno zasnovanog nasilja nemaju još uvijek priliku da dobiju informacije ili pomoć u vezi sa svojim problemima na sistematičan način, kroz umrežavanje državnih organa. Pozitivan primjer kako za opštu populaciju, tako i za novinarke, čini institucija Ombudsmana koja djeluje i preventivno (pružajući informacije) ali i daje statističke podatke i vodi evidenciju o ovakvim slučajevima.

U izvještaju Ombudsmana za 2022. godinu navodi se da su posebno žene - javne ličnosti i dalje bile žrtve progona, pa su upravo po osnovu pola bile izložene mizoginiji i seksizmu. Slučajevi napada i prijetnji uglavnom

— INDIKATOR 2.3

su prijavljeni kod Uprave policije, a nije poznato da li su se žrtve nasilja, napada i prijetnji obraćale institucijama za savjet ili za pomoć tokom 2022. godine.

Pored sudova, novinarke koje su žrtve diskriminacije na radnom mjestu mogu se obratiti i instituciji Ombudsmana. Nije poznato da li je bilo takvih slučajeva tokom prethodne godine.

Praksa redovne javne osude prijetnji i napada nad novinarima i medijima je uspostavljena

Final Score for 2021: 3,55 / Final Score for 2022: 3,41

U odnosu na prethodnu godinu došlo je do pogoršanja u ovoj oblasti. Deklarativne osude nakon napada ili prijetnji novinarima uspostavljene su kao praksa, iako još uvijek nema stvarnih pomaka kada je u pitanju odnos predstavnika političkih partija ili javnih zvaničnika prema medijima. Poslednjih nekoliko godina primjetan je trend kritikovanja medija ili novinara zbog neslaganja sa uređivačkom politikom medija za koji rade.

Javna osuda napada i prijetnji novinarima i medijima uspostavljena je kao praksa, ali su te osude uglavnom deklarativne i dešavaju se nakon ozbiljnijih slučajeva. Međutim, nasuprot tome javlja se i trend da sa najvećih državnih adresa stižu kritike na račun pojedinih medija ili novinara sa čijim radom političari nijesu zadovoljni.

Saopštenja u kojima javni funkcioneri, političari i zvaničnici osuđuju napade na novinare i medije redovno se izdaju i u njima se ukazuje na potrebu obezbjeđivanja sigurnog radnog okruženja za medijske radnike. Ipak, jedini pomak u pogledu realne zaštite zaposlenih u medijima desio se tokom 2021. godine kada su poslanici jednoglasno usvojili izmjene Krivičnog zakonika, iako su nekoliko godina ranije te iste izmjene odbili.

Nestabilnost u političkom i društvenom životu otežala je i uslove za rad zaposlenima u crnogorskim medijima. Praksa favorizovanja bliskih političkih opcija i uspostavljanja neformalnih partnerstava sa medijima i dalje je prisutna. Međutim, zabrinjava činjenica izostanka reakcija kada se desi ugrožavanje sigurnosti predstavnika medija sa čijom se uređivačkom politikom javni zvaničnici ne slažu.

Policijske vlasti su osjetljive na pitanja bezbjednosti novinara

Final Score for 2021: 3,73 / Final Score for 2022: 3,82

U pogledu odnosa policijskih službenika prema pitanjima zaštite bezbjednosti novinara došlo je do određenih, ograničenih pomaka. Naime, tokom prethodnih godina povećao se broj slučajeva koji su istraženi i riješeni u kratkom roku. Nije poznato da li postoje i posebni mehanizmi, poput vodiča ili priručnika, kojima bi se policijski službenici dodatno senzibilisali za pitanja bezbjednosti novinara, kao ni koliko je policijskih službenika do sada prošlo neki vid obuke.

Prema izvještajima Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova, svake godine se radi na edukaciji službenika ovih državnih organa kako bi se oni dodatno senzibilisali i upoznali sa osnovnim standardima ljudskih prava ali i kako bi se upoznali sa prirodom i značajem novinarskog poziva za svako demokratsko društvo.

Nije poznato da li postoje posebni protokoli ili vodiči za policijske službenike, kojima se propisuje zabrana uznemiravanja, zastrašivanja i fizičkih napada na novinare. Ipak, aktivnostima Savjeta Evrope u Crnoj Gori unaprijeđena je edukacija policijskih službenika u ovoj oblasti.

Predstavnici Uprave policije i MUP-a do sada su pokazivali određenu volju za saradnju sa predstavnicima civilnog sektora. Ipak, obzirom na prirodu posla i striktna pravila koja ograničavaju postupanje policijskih službenika, ta saradnja se uglavnom sastoji u povremenom pružanju informacija na zahtjev.

Poslednje tri godine primjetan je pozitivan iskorak kada su u pitanju istrage i rješavanje slučajeva napada i prijetnji na novinare i medijske radnike. Ovi slučajevi se rješavaju u kraćem roku i uglavnom se rješavaju pozitivno po oštećene. Međutim, i dalje je značajan broj slučajeva kojima prijete zastara a koji su bili jako ozbiljni.

Proces

3,36

Specijalizovane istražne jedinice i/ili službenici su opremljeni relevantnim znanjem za istragu napada i nasilja nad novinarima

3,63

Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno (nezavisno, temeljno i brzo)

3,17

Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika online uznemiravanja

3,34

Istrage svih tipova napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima se sprovode transparentno

3,42

Državni organi su uspostavili kvalitetan sistem prikupljanja statističkih podataka kako bi se spriječila nekažnjivost

3,24

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Institucije ne istražuju i ne sankcionišu napade na novinare, uključujući online uznemiravanje, prijetnje životu i fizičkoj sigurnosti novinara i fizičke napade na novinare i medije.

Institucije su potpuno efikasne i transparentne u istraživanju i kažnjavanju napada na novinare, uključujući uznemiravanje putem interneta, prijetnje po živote i fizičku sigurnost novinara i fizičke napade na novinare i medije.

25

Specijalizovane istražne jedinice i/ili službenici su opremljeni sa relevantnim znanjem za istragu napada i nasilja nad novinarima

Final Score for 2021: 3,63 / Final Score for 2022: 3,63

Situacija u ovoj oblasti nije se mijenjala u odnosu na 2021. godinu. Kapaciteti Komisije za istrage napada na novinare unaprijeđeni su tokom te godine, a to tijelo redovno objavljuje izvještaje o radu. Nijesu uspostavljene izmjene unutar Uprave policije kojima bi se formiralo posebno odjeljenje nadležno za ugrožavanje sigurnosti zaposlenih u medijima.

Već nekoliko godina govori se o potrebi uspostavljanja posebnih odjeljenja unutar Uprave policije koji bi se bavili pitanjima bezbjednosti novinara. To se još uvijek nije desilo, a takođe nije ni određen policijski službenik koji bi bio zadužen za ova pitanja. Međutim, istrage slučajeva ugrožavanja sigurnosti novinara i medija prati Komisija za istrage, čiji su članovi izabrani 2021.godine. Komisija redovno objavljuje svoje izvještaje, ali i dalje nema vidljivih pomaka kada je u pitanju primjena preporuka od strane pravosudnih organa.

Poslednje izmjene Krivičnog zakonika stupile su na snagu 2022. godine, a njima <je preciziran termin „posao od javnog značaja“ i postojećih pet krivičnih djela prošireno dijelom kojim se propisuje kazne za napad na lice koje obavlja „posao od javnog značaja“, u koji spada i novinarski. Međutim, već tokom prvih mjeseci primjene postalo je jasno da će predstavnicima pravosudnih organa biti potrebne dodatne obuke kako bi se bolje razumjele ove odredbe.

Prema tvrdnjama predstavnika ovih institucija, postoji dobra saradnja između predstavnika tužilaštva i policije u slučajevima napada na novinare i imovinu medija. Međutim, i dalje postoje nerazumijevanja u pogledu uloge i odgovornosti koje predstavnici tih institucija imaju u konkretnim slučajevima.

Istrage ozbiljnih fizičkih napada na novinare i druge medijske aktere sprovode se efikasno (nezavisno, temeljito i brzo)

Final Score for 2021: 3,17 / Final Score for 2022: 3,17

Efikasnost istraga napada na novinare i imovinu medija i dalje predstavlja veliki problem, obzirom da su istrage ozbiljnijih slučajeva dugotrajne, spore i da ti slučajevi ostaju neriješeni. To se desilo u najozbiljnijim slučajevima, kao što je ubistvo glavnog i odgovornog urednika lista Dan Duška Jovanovića i ranjavanja novinarku Olivere Lakić. Dosadašnja praksa pokazala je da državni organi u pojedinim slučajevima kasne sa sprovođenjem neophodnih radnji u propisanom roku, ali da čak i kada se svi rokovi ispoštuju, to i dalje ne garantuje efikasnost istrage.

Dosadašnje iskustvo pokazalo je da su istrage napada na novinare spore, dugotrajne i često bez rezultata, ali se ne može reći da ih vode oni koji su uključeni u događaje ili povezani sa njima. Ne postoje posebna objašnjenja, ili se makar o njima javno ne govori, u kojima se navodi da li je neki slučaj politički motivisan ili je nastao zbog novinarskog rada žrtve. Najozbiljniji slučajevi, poput ubistva Duška Jovanovića i ranjavanja Olivere Lakić nijesu i dalje riješeni.

Poslednjih godina može se reći da se napadi na novinare i medije postavljaju kao jedan od prioriteta u radu istražnih organa, što je rezultiralo i povećanim brojem riješenih slučajeva, kao i onih koji su dobili sudski epilog.

Veliki broj slučajeva i dalje se kvalifikuje kao prekršaj, a ne kao krivično djelo kojim se ugrožava bezbjednost novinara i medija. Međutim, izmjene Krivičnog zakonika omogućile su da se napadi na novinare kvalifikuju kao teža krivična djela, za koja su propisane strože kazne.

Novinari i drugi medijski akteri su efikasno zaštićeni od različitih oblika online uznemiravanja

Final Score for 2021: 3,38 / Final Score for 2022: 3,34

Iako se broj slučajeva online uznemiravanja povećava iz godine u godinu, zakoni ne prepoznaju i ne kvalifikuju krivična djela koja se dese u online sferi. Međutim, u većini registrovanih slučajeva predstavnici Uprave policije otkrili su počinioce u relativno kratkom roku. U toku 2022. godine registrovan je porast broja online uznemiravanja medijskih radnika, sa čak 11 takvih slučajeva, od kojih su dva bile prijetnje smrću.

Uprkos nedavnim izmjenama, Krivičnim zakonikom nije prepoznato online uznemiravanje kao posebno krivično djelo. Iskustva iz prakse idu u prilog činjenici da se u konkretnom slučaju vrši procjena ozbiljnosti određenih djela, te da se u slučajevima online uznemiravanja počiniocima stavljaju na teret neka od postojećih krivičnih djela.

Poslednjih godina primjetan je porast broja online prijetnji i uznemiravanja, a početkom 2022. godine registrovan je i prvi slučaj iznude koji je počinjen online. U 2022. godini registrovano je 11 online prijetnji i uznemiravanja, ili čak četiri slučaja više nego prethodne godine.

Počinioci online prijetnji i uznemiravanja uglavnom se otkriju u jako kratkom roku, što je pozitivna promjena u odnosu na prethodne godine. Međutim, ovi slučajevi se uglavnom kvalifikuju kao prekršaji. Jedini izuzetak predstavlja slučaj iznude, koji je registrovan prethodne godine. Nadležni organi nijesu sproveli neke posebne mjere u cilju zaštite medijskih radnika u online sferi.

Istrage svih tipova napada i nasilja nad novinarima i drugim medijskim akterima se sprovode transparentno

Final Score for 2021: 3,42 / Final Score for 2022: 3,42

Transparentnost sudskih postupaka i otvorenost sudova prema medijima i novinarima nije se mijenjala tokom prethodne godine. Sudovi su uglavnom otvoreni za medije, a stranke u postupku mogu se informisati direktno ili putem advokata. Pravosnažne presude dostupne su online na veb sajtu sudova.

Dosadašnje iskustvo pokazalo je da žrtve napada i prijetnji imaju pristup istražnom procesu i da su uglavnom upoznati sa istražnim postupkom, ali i dokazima i spisima predmeta. Međutim, u rijetkim slučajevima nije moguće doći do informacija o postupku u cilju zaštite istrage.

Odjeljenja za odnose sa javnošću crnogorskih sudova uglavnom daju informacije o svim pravosnažno okončanim postupcima, ili postupcima u kojima je donijeta presuda. Informacije o toku postupka moguće je dobiti i za slučajeve koji se procijene kao značajni za javnost. Postoji i mogućnost dobijanja pravosnažnih sudskih presuda preko veb sajta sudova, što često nije moguće zbog anonimizacije stranaka u postupku.

Državni organi su uspostavili kvalitetni sistem prikupljanja statističkih podataka da bi spriječili nekažnjivost

Final Score for 2021: 3,43 / Final Score for 2022: 3,24

Stanje u ovoj oblasti djelimično je pogoršano u odnosu na prethodne godine, uglavnom zbog činjenice da se podaci dobijeni od državnih organa uglavnom ne poklapaju sa stanjem u praksi. Prikupljanje i obrada statističkih podataka o medijskom sektoru jako je loše uređena u državnim organima a ti podaci često se jedino mogu dobiti na zahtjev. Osim činjenice da se ne vrši nikakva obrada podataka ili stratifikacija po na primjer tipu medija, polu, gradovima, dešavaju se situacije u kojima podaci ne oslikavaju realno stanje u praksi.

Prikupljanje i objavljivanje statističkih podataka jedan su od najvećih problema crnogorskih državnih organa, posebno kada je riječ o podacima koji se tiču medijskog sektora. Ne samo da ne postoje stratifikovani podaci, već se ti podaci ne prikupljaju uopšte. Čak i u situacijama u kojima neki državni organ prikuplja statističke podatke, oni se proaktivno ne objavljuju već se mogu dobiti na zahtjev. Kada je u pitanju bezbjednost novinara, slučajeve napada i prijetnji registruje Uprava policije i ti podaci mogu biti dobijeni na zahtjev. Međutim, njihova evidencija sadrži sve napade i prijetnje u kojima se žrtva tog slučaja bavi novinarstvom, čak i kada taj konkretni slučaj nema veze sa njihovim poslom. Podaci Uprave za statistiku prikazuju manji broj zaposlenih u medijima od onog koji se može dobiti od drugih državnih organa.

IV

Stvarna bezbjednost

3,10

1.00
2.00
3.00
4.00
5.00
6.00
7.00

Postoje teški slučajevi prijetnji i stvarnih napada na novinare i medijske organizacije, uključujući ubistva.

Nije bilo slučajeva stvarnih napada, prijetnji životu i fizičkoj sigurnosti novinara, niti drugih prijetnji i uznemiravanja novinara i medija.

31

Nefizičke prijetnje i uznemiravanja

Ovdje su uključeni: nadzor ili praćenje; uznemiravajući telefonski pozivi; proizvoljno sudsko ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave javnih zvaničnika; drugi oblici pritisaka koji mogu ugroziti sigurnost novinara u obavljanju svog posla. Ove vrste prijetnji ne uključuju mobing i maltretiranje na radnom mjestu.

Final Score for 2021: 2,88 / Final Score for 2022: 2,62

Iz godine u godinu obaraju se rekordi kada je u pitanju broj nefizičkih prijetnji i uznemiravanja novinara i drugih medijskih radnika. Stanje je dodatno pogoršano sa povećanjem broja slučajeva u ovoj oblasti. Tako je samo tokom 2022. godine registrovano čak 15 takvih slučajeva, među kojima su se posebno isticali slučajevi online prijetnji i uznemiravanja. Čak 8 od 15 slučajeva iz ove kategorije počinjeno je u online sferi.

Broj prijetnji, napada i pritisaka na novinare i medije i dalje je jako izražen i taj trend nastavio se i tokom 2022. godine. U ovoj kategoriji registrovano je 15 slučajeva, što čini više od polovine ukupnog broja slučajeva koji su se desili tokom 2022. godine. Najveći broj slučajeva iz ove kategorije desio se na protestima ili različitim protestnim skupovima. Svaki drugi slučaj iz ove kategorije počinjen je online. Od ukupnog broja slučajeva, čak 10 se odnosilo na ugrožavanje sigurnosti muškaraca, a četiri na žene. Među medijima, najveći broj slučajeva odnosi se na Pobjedu (3), dok su Vijesti i Gradska prijavili po dva slučaja ugrožavanja sigurnosti.

- Novinari Gradske televizije Milica Pavićević i Senad Pećanin dobili su prijeteće i uvredljive poruke putem mejla sa mejl adrese slatkislatka@hotmail.com pod korisničkim imenom Bane LA. U spornim mejlovima se pominje i novinar Pobjede Duško Mihailović.
- Fotoreporter Vijesti Luka Zeković, izvještavao je sa protesta „Ima nas“ koji je organizovan ispred Skupštine Crne Gore, kada mu je jedan od demonstranata uputio uvredu „Zekoviću, špijunčino“.
- Novinar i građanski aktivista Vuk Vujisić objavio je na svom Facebook profilu snimak na kom se vidi kako nepoznati muškarac pokušava da ga spriječi u obavljanju

radnog zadatka. Na snimku se čuje kako mu nepoznati muškarac prijeti govoreći „Dođi da snimiš ako smiješ“.

- Novinarki Gradske televizije Tamari Nikčević prijetila je osoba S.V. i drsko se ponašala prema njoj. S.V. je identifikovan i smješten u Specijalnu bolnicu u Dobroti.
- Novinaru Vijesti Siniši Lukoviću prijećeno je i vrijeđan je sa više anonimnih profila na društvenoj mreži Facebook. Kotorsko tužilaštvo po njegovoj prijavi formiralo je predmet i ocijenilo da se radi o krivičnom djelu ugrožavanje sigurnosti.
- Novinar Pobjede Slobodan Čukić verbalno je napadnut ispred Cetinjskog manastira, od strane dvije osobe. Čukić, koji u vrijeme incidenta nije bio na službenom zadatku, kazao je da je nakon verbalnog, pokušao i fizički napad, koji je spriječila policija.
- Novinarka Prva TV, Ljubica Vukićević podnijela je prijavu protiv nepoznatog lica koje joj je putem društvene mreže Facebook pisalo prijeteće poruke, a što je uslijedilo nakon objavljivanja njene emisije. Tužilac je ocijenio da u tom slučaju ima elementa krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti.
- Novinar dnevnog lista Pobjeda Duško Mihailović, primio je prijeteću poruku na društvenoj mreži Twitter 16. jula „Go*no fašističko, svuda te ima! Izgleda da si dobro plaćen, ali doći će kraj fašizmu“. Mihailović je slučaj prijavio policiji i istakao da je zabrinut za svoju bezbjednost.
- Novinaru Pobjede Dušku Mihailoviću upućene su prijetnje od strane grupe građana dok je izvještavao sa okupljanja povodom 13. jula, Dana državnosti. Novinaru su upućene prijetnje na nacionalnoj osnovi.
- Tokom prenosa proslave Dana državnosti (13. jula) u Nikšiću grupa lica prijetila je i verbalno napala kamermana Radio televizije Nikšić Zorana Ivanovića. On je podnio prijavu zbog napada.
- Službenici Centra bezbjednosti Bar su postupali po prijavi ruskog državljanina Alekseja Kozlova iz Sant Petersburga, vlasnika agencije The Moscow post, u kojoj je naveo da je na sajt agencije stigla poruka prijeteće sadržine.
- Novinarka RTV Budva, Lidija Bojović prijavila je krajem marta prijetnje u vezi sa prilogom koji je radila. Ni u ovom slučaju dežurni tužilac nije našao elementa krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti.
- Novinar Centra za demokratsku tranziciju, Goran Delić, prijavio je da je 01.02.2022. godine primio prijeteći poziv putem aplikacije „Viber“ sa inostranog broja. Događaj je okvalifikovan kao ugrožavanje sigurnosti.

— INDIKATOR 4.1

- Kolumnista Šemsudin Radončić podnio je u januaru prijavu zbog više komentara dvije osobe koji su objavljeni na društvenim mrežama ispod teksta čiji je on autor, a koji su kod njega izazvali osjećaj ugroženosti. Tužiteljka se izjasnila da u ovom slučaju nema elemenata krivičnog djela.
- Od izvještavanja sa protesta koji je održan 21. januara 2022. u Podgorici, novinarka TVCG Ana Popović dobijala je prijeteće poruke na Instagram profilu. Novinarka je podnijela prijavu policiji 25. januara, ali i da joj je 27. januara sa istog profila stigla ucjena kojom se od nje traži da da – 5 000,00 eura ili njenu novinarsku slobodu.

Prijetnje po život i fizičku bezbjednost novinara

One mogu uključivati: – Pozivanje na ubistvo novinara, njihove porodice, prijatelja ili izvora; – Pozivanje na nanošenje fizičkih povreda novinarima, prijateljima, porodici ili izvorima. Ove prijetnje mogu biti: – počinjene direktno ili putem trećih osoba; – izvršene putem elektronske komunikacije, licem u lice; mogu biti implicitne kao i eksplicitne.

Final Score for 2021: 3,48 / Final Score for 2022: 3,51

U ovoj oblasti registrovan je određeni napredak u odnosu na prethodnu godinu, jer se broj slučajeva smanjio. Prijetnje po život i fizičku sigurnost novinara registrovane su u dva prijavljena slučaja, koji su počinjeni online. Ta činjenica zabrinjava imajući u vidu da se za online uznemiravanje uglavnom ne znaju počinioci i da postoji dodatni strah i neizvjesnost da li će se te prijetnje obistiniti.

Smanjen je broj prijetnji smrću u odnosu na 2021. godinu i registrovana su dva takva slučaja. Obije prijetnje su poslate online, a u jednom slučaju su se odnosile na člana porodice novinara.

Urednica M portala Danica Nikolić, prijavila je 11. septembra Centru bezbjednosti Podgorica da je dobila prijetnje smrću koje su joj stigle na njenu službenu mejl adresu. Osnovno državno tužilaštvo je u ovom slučaju formiralo predmet. Novinar Vijesti Siniša Luković prijavio je da je njegova kćerka primila prijetnje na društvenoj mreži Instagram zbog njega i njegovog <novinarskog rada.

Stvarni napadi

Ovaj tip napada može uključivati stvarne fizičke ili mentalne povrede, kidnapovanje, upad u kuću/kancelariju, oduzimanje opreme, proizvoljno zadržavanje, neuspjele pokušaje ubistva itd.

Final Score for 2021: 3,46 / Final Score for 2022: 3,20

Tokom 2022. godine uvećao se broj fizičkih napada na novinare. Tip napada i njihova ozbiljnost sve više izazivaju efekat zastrašivanja, a primjetno je da se povećava broj medija i novinara koji su žrtve ovakvog zastrašivanja. Tokom prethodne godine tri registrovana napada odnosila su se na novinarku Vijesti, Jadranku Četković. Preostali napadi počinjeni su nad zaposlenima u RTCG.

Za razliku od prethodne kategorije, u odnosu na 2021. godinu, povećan je broj fizičkih napada na novinare – 6. Nažalost, polovina od ukupnog broja odnosi se na dopisnicu nezavisnog dnevnika Vijesti, Jadranku Četković, dok se preostala tri slučaja odnose na dopisnike Javnog servisa.

- Tokom protesta građana u znak „čuvanja izborne volje od 30. avgusta“, u Nikšiću je napadnut Slobodan Doknić, dopisnik TVCG. Doknić je izvještavao sa protesta, kada mu je prišao nepoznati muškarac, sprečavajući ga da obavlja svoj radni zadatak.
- Novinarka Vijesti Jadranka Četković napadnuta je ispred zgrade Višeg i Osnovnog suda u Bijelom Polju dok je bila na radnom zadatku. Do incidenta je došlo kada joj je pritrčao jedan od prisutnih muškaraca dok je snimala prostor ispred suda.
- Novinarka Vijesti Jadranka Četković napadnuta je ispred zgrade Višeg suda u Bijelom Polju, dok je bila na radnom zadatku. Četković je pratila suđenje u Bijelom Polju, a po završetku suđenja je izašla ispred zgrade da fotografiše optužene kada se ka njoj zaletio E.P. prijeteći joj.
- Dopisniku RTCG Darku Bulatoviću je, prilikom izvještavanja sa izbora u Šavniku, T.Ž. prišao i pokušao da oduzme mobilni telefon i onemogućiti mu da radi. Bulatović je slučaj prijavio policiji.
- Novinarka Vijesti Jadranka Četković napadnuta je ispred zgrade Višeg suda u Bijelom Polju, dok je bila na radnom

— INDIKATOR 4.3

zadatku. Četković je pratila suđenje u Bijelom Polju, a po završetku suđenja D.D. je više puta pokušao da je spriječi da ga fotografiše mašući rukama u njenom pravcu.

Novinar Televizije Crne Gore, Darko Bulatović, izvještavao je sa proslave Dana državnosti u Nikšiću 13. jula, na kojoj je došlo do sukoba između dvije grupa građana. Tokom obavljanja radnog zadatka, Bulatoviću je prišao nepoznati muškarac koji je pokušao da mu uzme telefon sa kojim je snimao događaj, a na kom je bila jasno istaknuta PRES naljepnica.

Prijetnje i napadi na medijske institucije, organizacije, medijska i novinarska udruženja

Prijetnje se odnose na: uznemirujuće pozive; arbitrarno sudsko ili administrativno uznemiravanje; agresivne izjave državnih zvaničnika; druge oblike prijetnji (natpisi, prijeteći postovi itd.). Stvarni napadi: upad u kancelarije, oduzimanje opreme, uništavanje opreme, vozila itd.

Final Score for 2021: 2,99 / Final Score for 2022: 3,06

Smanjen je broj ugrožavanja bezbjednosti medijskih organizacija i institucija. Najveći broj prijetnji i napada na medijske institucije i organizacije odnosio se na napade na Gradsku televiziju.

Smanjen je broj napada na medijske organizacije i institucije, sa 8 na pet. Međutim, zabrinjava činjenica što je veliki broj različitih medija bio žrtva napada.

- Ekipa Gradske Televizije verbalno je napadnuta ispred Cetinjskog manastira, od strane dvije osobe, dok su obavljali novinarski zadatak. Nakon verbalnog, pokušani fizički napad, koji je spriječila policija.
- Prilikom izvještavanja sa polaganja kamena temeljca za Kliniku za mentalno zdravlje u Podgorici, premijer Dritan Abazović uputio je indirektno prijetnje novinarki Gradske televizije: „Slobodno vi postavljajte (pitanja), ja vam stalno odgovaram. Ali nemojte da mislite da vaš govor mržnje treba da se prećuti. Znači, ako smo blokirali onaj Sputnik nije ni Gradska daleko od toga“.
- Redakcija radija Antena M je 13. maja primila prijeteću poruku putem društvene mreže Facebook sa profila pod imenom Milomir Šarac. U poruci je pisalo: „Ustaško fašistički portal pazite da vam ne uleti neka bombica“. Redakcija je sa slučajem upoznala državnog tužioca koji je naložio dalje preduzimanje odgovarajućih mjera.
- Podgoričanin Žarko Pejanović, pobjednik 11. takmičenja u izležavanju, priveden je nakon što je ušao u prostorije redakcije Dana, fizički napao novinare koji su tu bili i polomio dio inventara. Kao razlog, Pejanović je

— INDIKATOR 4.4

naveo da je nezadovoljan tekstom koji je Dan objavio i određen mu je istražni pritvor u trajanju od 30 dana.

- Sinovac i braća predsjednika Opštine Budva Marka Bata Carevića vrijeđali su i napali novinarku i kamermana Gradske Televizije koji su bili na radnom zadatku. Oni su snimali prilog o divljoj deponiji u blizini kamenoloma Platac kad je S.C. počeo da se unosi u lice novinarki Dubravki Perović, vrijeđa je i viče na nju, a kamermanu Hariju Markoviću je zabranio da snima.

Originalni naslov
Indeks bezbjednosti novinara Zapadnog Balkana
Narativni izvještaj Crna Gora 2022.

Autorke
Marijana Camović-Veličković i
Bojana Laković-Konatar

Pravni ekspert
Mirko Bošković

Medijski ekspert
doc. dr Vuk Vuković

Prevoditeljke
Jelena Mitrović i Vanja Miličić

Lektor
Predrag Nikolić

Design
comma.rs

Ova publikacija je nastala uz pomoć Evropske unije i Akcije za ljudska prava (CRD). Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Sindikata medija Crne Gore i ni na koji način se ne može smatrati da odražava stavove Evropske unije i Akcije za ljudska prava (CRD).

